

HEILSA

Lagt til rættis: Eydna Skaale

Leptospirose - hvat er tað?

Landsdjóralæknin hevur boðað frá, at hundasjúkan Leptospirosa er staðfest hjá føroyskum hundum, og sjúkan kann eisini smitta fólk. Talan er um eina sjúku, sum sæst hjá djórum um allan heim. Reinføri, tá tú hevur nomið við hundin, eru bestu ráðini fyri at sleppa undan smittuni. Hundurin skal ikki sleppa at strúka úti einsamallur - og hann skal helst ikki leppa úr hyljum úti

Leptospirose hjá fólki

Í Danmark verða millum 10 og 30 fólk smittað árliga. Tað eru í høvuðsheitum fólk, sum hava svomið ella arbeitt í áum inni í stórbýum, í kloakkum, ella sum hava starvast í alistøðum á landi. Fólk, sum á onkran hátt hava havt samband við landið frá rottum ella músum eru eisini í smittuvanda.

Fert tú at ferðast, kanst tú verða verða smittaður, um tú kemur í samband við fesktvatn - til dømis á rafting túrum, ella um tú kemur í samband við djór í tropunum. Mett verður, at tað eru yvir 500.000 álvarsom dømi um Leptospirosu hjá fólki - serliga í fátøkum økjum í tropunum og í subtropunum. Sjúkan smittar har serliga í regntíðini.

Ein nýggj svensk kann-ing vísir, at Leptospirosa er rættiliga vanlig sjúka, men illgruni er sjáldan um júst hana, tá fólk koma heim av tropiskari feriu við fepri.

Smittan

Flestu stóru djórasløgini kunnu smitta við Leptospirosu, men tað eru rottur og mýs, sum smitta við vanda-mestu sløgunum at sjúkuni.

Djór, sum eru smittað, útskijlja stórar mongdir av bakt-eriuni gjøgnum landið, og tað er eisini landið, sum er størsta smittukeldan til fólk. Tú kanst verða smittaður, um tú kemur í beinleiðis samband við landið, ella um tú kemur í sam-band við áir og fesktvatn, sum er dálkað av smittandi landi.

Landsdjóralæknin mælir tí til at ansa serliga væl eftir, tá tú turkar skarn og land upp eftir til dømis hvølpum. Tað er umráðandi ikki at fáa nakað á teg, og tí skalt tú helst brúka handskar og vaska tær væl um hendurnar aftaná.

Ert tú blivin

smittaður, smittar tú eisini í høvuðsheitum gjøgnum landið, men tá tú tekur anti-biotika, hvørvur smittuvand-in. Vandin fyri at smitta mill-um fólk er sostatt ikki serliga stórur.

Sjúkan brýtur vanliga út einar 5-14 dagar eftir, at tú hevur fingið smittuna. Sjúkueyðkennini minna um influenzu við høgum fepri, høvuðpínu og pínu í vødd-unum, serliga um lendarnar og í tjúkkunum.

Áðrenn viðgerð við anti-biotika kann byrja, skal sjúk-an staðfestast í landi ella blóði.

Leptispirosa kann við-gerast við pencillini. Men tað er eingin koppseting til fólk móti sjúkuni. Hyggjuráðini eru tí at hugsa um reinføri, og vaska tær væl um hend-urnar, eftir at tú hevur verið í samband við djórið - serliga áðrenn tú fært tær at eta.

Leptospirose hjá hundum

Tað eru tvey sløg av Lepto-spirose - annað nevnt Stutt-garter-hundasjúkan og hitt nevnt smittandi gulsótt ella Weilsk sjúka. Bæði sløgini koma av bakterium, og bæði sløgini kunnu smitta fólk.

Stuttgarter hundasjúkan:

Tá hundurin fær Stuttgarter hundasjúkuna, verða nýrini skadd. Tað kann henda skjótt ella seint - yvir fleiri ár.

Tá nýrini verða skadd eftir stuttari tíð eru sjúku-eyðkennini,

- høgur fepur
- tosti
- pissar lítið
- ilt í búkinum
- lítið um hann.

- sár í munninum og á tunguni

Tá nýrini vera skadd yvir langa tíð eru sjúkueyðkenn-ini, at hundurin er:

- troyttur
- spýr
- skiftir ímillum at hava leyst lív og harðan maga,
- lítið og einki er um hundin.

Av tí, at eyðkennini eru so mikið veik, kann sjúkan vara í fleiri ár, heilt inntil nýruni ikki fungera longur.

Hundurin vil gjøgnum árin skilja smittandi evni til umhvørvi, og tí verður hann kallaður ein "sunnur smittu-beri", sum er til vanda fyri aðrar hundar.

Weilsk sjúka

Hetta er tað slagið av Lep-tospirosu, sum er staðfest í Føroyum.

Eyðkennini eru, at hund-urin bráðliga fær

- fepur,
- gulsótt, soleiðis at húð og slímhindir gerast gul, hann kann
- spýggja við blóði í
- leyst lív við blóði í
- blóðsprongdar slím-hinnur í eygunum
- blóð í slímhinnuni í munninum.
- Hundurin kann doyggja innanfyri tímar ella dagar, eftir at sjúkueyðkennini eru staðfest. Bæði Weilsk sjúka og

Stuttgarter hundasjúkan eru torførar at diagnostisera ein-ans út frá sjúku eyðkennu-num, tí tað eru nógvur sjúkur, ið hava líknandi eyðkenni. Tískil má ein blóðroynd til fyri at staðfesta sjúkuna.

Stuttgarter hundasjúkan verður viðgjörd við anti-biotika, og ofta fær hundurin eisini eyka vætu og serligan mat. Weilsk sjúka ger ofta so mikið skjótt um seg, at tað ikki er tíð til at viðgera hundin. Um antibiotikaviðgerðin verður sett í verk nóg skjótt, ber til at forða bakteriuni at náa inn í livur og nýru. Men av tí, at hundurin bert er sjúkur í stut-ta tíð, áðrenn hann doyir, vil viðgerðin ofta vera til fánýtis. Tað ber til at koppseta

móti Leptospirosu og soleið-is fyrirbyrgja móti sjúkuni. Í Føroyum er krav um, at allir hundar, sum verða innfluttir og allir hundar, sum fara at ferðast, skulu koppsetast. Enn er krav ikki um, at allir hundar í landinum skulu koppsetast, men landsdjóralæknin mælir til, at hundar, sum eru nógv saman við øðrum hundum, eitt nú til kappingar, fram-sýningar og venjingar, verða koppsettir. Hugsast skal tó eisini um, at tað er umráðandi ikki at koppseta óneyðugt, tí koppsetingarevnini kunnu hava hjáárin.

Uttanlands verður mælt til, at hundarnir verða kopp-settir eina ferð árliga.

Leptospirosu-bakteriur

útskiljast gjøgnum landið, og hundurin verður smittaður gjøgnum smásár í húðini og slímhinnunum. Hundaeig-arar eiga serliga at ansa eftir, at hundarnir ikki drekka av skitnum hyljum ella koma at vatni, sum kann vera dálkað við kloakk.

Landsdjóralæknin mælir staðiliga frá at lata hundar ganga uttan eftirlit.

Øll hundasløg kunnu fáa Leptospirosu.

Keldur:
Skriv frá Landssjórálækninum
netdyredoktor.dk
sundhed.dk